

Skolehistorisk litteratur

»Martin A. Hansen og Skolen« et udvalg af artikler ved Hans Røpke og Ole Wivel. Gyldendal 1967. 150 s.

Man kunne frygte, at udgiverne havde gjort en stor digter en bjørnetjeneste ved at bygge en bog op på artikler af Martin A. Hansen, der var skrevet med venstre hånd, fordi de bevægede sig i periferien af hans interesseområde. Ens skepsis bliver dog hurtigt og grundigt gjort til skamme. Bogen er tværtimod et levende bevis på, at MAH i usædvanlig grad var et helstøbt menneske: Han gav sig kun i kast med de problemer han *måtte* have en klaring på og var som pædagog til stadighed selvkritisk optaget af de tanker, som han også kredser om i sin digtning. Bogens værdi beror derfor bl. a. på, at den kaster et nyt lys over MAHs forfatterskab, et forhold som jeg desværre her kun eksempelvis kan antyde:

I et essay fra 1934 (»Første Semester«) skildrer den da 25-årige lærer med indlevelsens selvfølgelighed og humorens perspektiv sin førsteklasse som et kollektivvæsen – samtidig med at han arbejder på den kollektive roman. (»Nu opgiver Han« 1935, »Kolonien« 1937). Både som pædagog og som romanforfatter føler MAH individuelt, men forstår kollektivt. – I artiklen »Folkets Danmarkshistorie« fra 1940 hævder MAH, at vor nationale historie burde »være skrevet, saa den kan læses ud i eet, som en Roman«, at vi har brug for »en Historie, der kan anskues i eet Syn«. Kan man tænke sig nogen bedre programerklæring for (bl. a.) »Orm og Tyr«? – Når MAH (i »Skole og Sprog«) om Kold siger, at han »greb i Grunden Almuens Aandsform og gav den et større Indhold«, så er der hermed også sagt, hvad MAH selv ville med sin prosakunst. – I et brev til sin gamle lærer i Strøby klager MAH over at »den biologiske Logik« rider historie- og geografiundervisningen som en mare, fordi den »ødelægger Fablen, Eventyret, Oplevelsen«; det er ikke det dårligste udgangspunkt for en forståelse af stil og ide i (f. eks.) »Paaskeklokken«, »Martsnat«, »Høstgildet«.

MAH sagde engang om sig selv som digter, at han var en »Genoptager og Tilbagevender til de Gamles Eksistenstænkning«, det samme kunne han have sagt om sig selv som pædagog. Der er noget storladent og konsekvent, men også noget naivt og ensporet over MAHs Grundt-

vig'ske skoletanker. Han sukker over eller fordømmer den »tiltagende Abstraktion« og den »stigende Intellektualisering« i undervisningen, han advarer mod kundskabsdyrkelse, nyttemoral, næsegrus ærefrygt for videnskaben, formalisme, perfektionisme, karakterjageri, han konstaterer med smerte, at fortællingens enkle kunst og den vegetative frugtbare ro er uddøende fænomener i skolestuen. MAH er i opposition til en udvikling indenfor skolen, som ikke kan standses. Han ved det og kan blive mistrøstig derover – måske var det ikke udelukkende det litterære arbejde som fik MAH til at tage sin afsked.

Imidlertid ville det jo være en oplagt urimelighed at tro, at MAH blot var en skuffet pædagog med banale tanker. Naiviteten er så at sige en nødvendig side af hans genialitet. Også som pædagog kan han være genial, og er det mere som iagttagere end som tænkere. I aforistisk tilspidsede sætninger siger han uhyre mange kloge og rammende ting om elev og lærer, om fag og om undervisning i al almindelighed. (»Rigtig Lærer bliver man ved at gaa i Lære hos dem, man er sat til at belære«, »vil man forstaa Psykologi for at øge sin Menneskekundskab, maa man først forstaa Mennesker. . Psykologiens Hemmelighed er Genkendelsen.« »Børn vil digte, og det er derigennem de erobrer sig et Forhold til Skriftsproget.« »Stavning, Diktat, Genfortælling, bunden Stil, Fristil er vel stadig den almindelige Rækkefølge i Indøvelse af Skriftsprog. . dersom det første Formaal. . er at udvikle Sprogfølelsen og Udtryksevnen er denne Rækkefølge bagvendt.«)

MAH har virkelig format til at udnytte essayets rummelige og personlige form, han forener sagprosaens erkendelsesklarhed med fiktionsprosaens visionsstyrke. Man læser ikke blot bogen, fordi den nu engang »er af« Martin A. Hansen, men også fordi den rummer beskrivelser af og ideer om skole og fag, der så sandelig har deres eget værd.

Th. Borup Jensen

Oluf Friis: »Johs. V. Jensen og Viborg, Latinskoleårene 1890–93«. Udgivet af Viborg Centralbibliotek. 1967. 31 s.

Det lille, men smukt udstyrede skrift er en smagsprøve på og en forløber for den omfattende Johs. V. Jensen-monografi som vil udkomme i 1968. På grundlag af omhyggelige kildestudier redegør Oluf Friis,

der er prof. emer. i nordisk litteraturhistorie, klart og levende for Johs. V. Jensens latinskoletid. De oplysninger som skriftet rummer er for sparsomme til at give en dybere forståelse af den senere digter, men man får et facetteret billede af mennesket Johs. V. J. (»indesluttet. . grublende. . med knyttede Næver i Bukselommerne«). Skildringen af den begavede, men sårbare unge mands møde med en fremmed verden, latinskolen »med den humanistiske kundskabs- og dannelsesform, der i tre århundreder i Danmark havde været grundlaget for den højere embedsmandsstand og for så at sige hele den åndelige kultur og digtning«, har først og fremmest sin værdi som et stykke åndshistorie. Oluf Friis giver et godt signalement af 1890'ernes højere skole: »Det lå helt uden for den gamle latinskoles ramme, at ville forsøge på, at skabe kontakter mellem lærer og elev« – til gengæld kunne disciplene så udfolde sig frit indbyrdes i elevforeningen Minerva. Dyrlægessønnen fra Farsø var i opposition til skolens ånd og lod sig mærke med det, ikke mindst i religionstimerne. En klassekammerat beretter: »Det var næsten uhørt, at en Elev vovede at modsige Lærerne i Timerne, og det virkede til Tider ret pinligt, da Læreren var opbragt derover.« Man får også et levende indtryk af (latin)skolen som samfundsbevarende, konservativ institution: da skolen får en ny rektor i 1893, når 1870'ernes gennembrudsideer omsider til Viborg. (»Personskiftet indebar et periodeskifte fra en ældre historisk-romantisk til en realistisk, sociologisk og socialbetonet historiebetragtning. . . den gamle skole talte nu et sprog, som de unge kunne forstå.«)

På grund af den velunderbyggede karakteristik af et miljø og en tid er denne lille bog absolut anbefalelsesværdig – nu venter vi spændt på hvor meget den hele monografi kan sige os om Johs. V. Jensens digtning.

Th. Borup Jensen

Christen Kold 1. Pædagogik. Ved Johannes Hagemann, Carl Aage Larsen, B. B. Lillelund og Harald Sørensen. Pædagogisk orientering nr. 4. Gad 1967. 106 s. – Christen Kold 2. Udvalgte tekster. Ved J. Hagemann og Harald Sørensen. Pædagogisk orientering nr. 5. Gad 1967. 125 s.

»Pædagogisk orientering« er navnet på denne serie, der i 1967 har bragt to små bøger med *Christen Kold*, friskolens og folkehøjskolens

pionér, som emne. Den første af disse bøger indeholder en række ikke alt for sammenhængende artikler om manden, den anden tekster og taler fra hans egen hånd eller mund. Formålet med udgivelsen svarer til seriens titel. Pædagogen Christen Kold søges belyst ud fra den opfattelse, at hans indsats har kunnet »række hen over tre skolelove og nå os i vore dages skole med dens væld af spørgsmål, der overhovedet ikke eksisterede på Kolds tid« (Lillelund).

»Hvad har Kold at sige nutiden?« er titlen på en af artiklerne i første bind. Spørgsmålet besvares dog bedst i professor *Carl Aage Larsens* klare og nøgterne redegørelse for »Kolds pædagogiske teori«. Led for led påviser han, at Kolds dokumenterede forestillinger om undervisningens idegrundlag, formål, indhold og tilrettelægning var klare og konsekvente i deres sammenhæng, og for en stor del genfindes disse forestillinger hos langt senere pædagoger af verdensry – og i skoleloven af 1958!

De øvrige artikler i bogen står ikke på højde med Carl Aage Larsens. De er mere tilbageskuende, men samtidig vil de gerne trække linjer op til nutiden. Det er en krævende problemstilling. Faren er, at enten falder man i den gamle grøft og forguder geniet – eller også sætter man sig på den høje hest og forklarer Kolds særheder i sammenhæng med de ulands-tilstande, der dengang rådede i Danmark. Det er måske synd at stemple artikler, der indeholder adskillige værdifulde betragtninger – det gælder især *Lillelunds* og *Harald Sørensens* – på denne måde, men Kold er så usædvanlig en personlighed, at det er mere synd, at han ikke præsenteres anstændigt. En stor del af skylden må ligge hos forfattere som nordmanden *Andreas Austlid*, der har forgudet Kold så helt uansvarligt. Man må give Harald Sørensen ret i, at når det gælder Kold, er der »ingen virkelig kritisk litteratur, og da slet ingen litteratur, der grundigt forsøger at overveje hans pædagogik og videreudvikle den«.

De *Udvalgte tekster*, der er samlet i et særligt bind, er gammelkendte. Men det er glædeligt, at de nu bliver let tilgængelige påny. Stoffet kunne dog være sigtet bedre. Der er taget tekster med, som udgiveren selv indrømmer er uden synderlig pædagogisk værdi. Omvendt er der udeladt stof, især breve, som hører med i sammenhængen. Det virker ejendommeligt, at en litteraturliste, der omtaler andet-håndsværker på fremmede sprog, ikke kender *J. Kold-Pedersens* 3. udgave af Austlids bog med dens dokumentariske stof (1951), – eller

Sprog- og Litteraturselskabets »Højskolens Ungdomstid i Breve II« (1960) med dens 85 sider breve vedrørende Kolds højskole. Når man sammenligner med det i år udkomne tekstudvalg »Grundtvigs Skoleverden I-II« ved *K.E. Bugge*, må man beklage, at de to Kold-bøger ikke står mål med dette arbejde. Det er i sin orden, at pædagogen Christen Kold stilles nutiden for øje og konfronteres med dens pædagogiske problemstilling, men det er synd, at det ikke er gjort med virkelig indlevelse og kendskab til det foreliggende trykte skolehistoriske kildestof.

Roar Skovmand

Henry Bruun: Historisk Bibliografi 1913–1942, II. Stats- og Kulturforhold, 2. del. Rosenkilde og Bagger 1967. 472 s.

I 1966 udkom første bind af overarkivar dr. Henry Bruuns Dansk Historisk Bibliografi. Det andet bind, der bl. a. omhandler skolehistorie, udkom i 1967. Bibliografien, der vil udkomme i 5 bind, er en fortsættelse af B. Erichsen og Alfr. Krarups Dansk Historisk Bibliografi 1-3, der udkom i 1929 og registrerede historiske fremstillinger om danske forhold, udgivet før 1913. Ligesom E. og K.s bibliografi er Bruuns bibliografi systematisk inddelt og registrerer fremstillinger, der er udkommet i perioden 1913-1942. Udgiveren har tidligere behandlet perioden 1942-47. (1956).

E. og K.s bibliografi har været et uvurderligt hjælpemiddel for den historiske forskning, og ved udgivelsen af nærværende værk er et længe næret savn blevet afhjulpet, idet tiden frem til 1947 nu er historisk-bibliografisk dækket.

Henry Bruun har under udarbejdelsen af bibliografien benyttet samme fremgangsmåde som E. og K. både med hensyn til udvalgskriterium, systematisk inddeling og typografi.

For den skolehistoriske forskning har det nyudkomne andet bind særlig interesse, idet afsnittet om undervisningsvæsen er placeret her. Dette afsnit er på ca. 100 sider, hvortil kommer et mindre afsnit om degne, registreret under kirkehistorie. Sammenlignet med E. og K. er det en væsentlig forøgelse – faktisk en fordobling af sidetallet.

Den systematiske inddeling i afsnittet begynder med universitet og højere læreanstalter og fortsætter med håndværkerundervisning og

handels- og landbrugsundervisning. Den største undergruppe er »Sko-levæsen i almindelighed«, der dels er topografisk inddelt, dels inddelt efter skoleformer. Endelig behandles litteratur om enkelte undervisningsfag, lærerforeninger og lærermøder. Alt i alt en meget grundig gennemgang af undervisningsvæsenet. Den kvantitative forøgelse af skolestoffet modbeviser tilsyneladende den opfattelse, der så ofte bliver fremført, at skolehistorien er et uudforsket område. Imidlertid viser en nærmere undersøgelse af den registrerede litteratur, at op til 75 % af denne bygger på tidsskriftartikler – oftest artikler af så lille et omfang, at de umuliggør et mere dybtgående studium af det emne, der bliver behandlet. Imponerende er det at se det detektivarbejde, som forfatteren har udfoldet for at finde frem til alle disse tidsskriftartikler, da kun et mindretal af dem er registreret i tidsskriftindex.

Ifølge sit udvælgelseskriterium har Bruun kun registreret bearbejdnings af historisk beskrivende karakter og udelukket aktuelt stof. Denne sondring begrænser imidlertid i nogen grad bibliografiens værdi for forskningen, idet historieforskeren ikke kan udelukke det aktuelle stof i sit arbejde. Enten man skal behandle en enkelt periode af skolens historie eller en enkelt side deraf, er det nødvendigt at arbejde ud fra årlige beretninger, meddelelser, statistik, betænkninger m. v., og desuden tage hensyn til hele den pædagogiske debat i tiden – altså det samtidige kildemateriale, der er udeladt i en »historisk« bibliografi af ovennævnte art.

Afgrænsning til de historisk beskrivende fremstillinger har imidlertid været helt nødvendigt, for at opgaven kunne gennemføres. En bibliografi over Danmarks historie, der også skulle omfatte det aktuelle stof, ville blive af et helt uoverskueligt omfang. En sådan litteraturfortegnelse kan kun udarbejdes af specialinstitutter, der har behov for at registrere den litteratur, der berører dets specielle område.

I en tid, hvor man tilstræber stor enkelthed i typografien, må Bruuns bibliografi med mængder af forskellige tegn og fremhævelser fremtræde en smule forældet.

Selv om historikeren må komplettere bibliografiens historiske fremstillinger med aktuelt stof, vil Henry Bruuns bibliografi i mange år også for den skolehistoriske forskning være et værdifuldt hjælpemiddel, og den fremstår som en imponerende enkeltmandspræstation.

Ingrid Markussen

Olof Wennås: Striden om latinväldet. Idéer och intressen i svensk skolpolitik under 1800-tallet. Almquist & Wiksell, Stockholm 1966. 412 s.

Denne digre disputats, der er udkommet i »Skrifter utgivna av Statsvetenskapliga Föreningen i Uppsala«, har sat sig som opgave at skildre den svenske højere skoles udvikling gennem 1800-tallet i lyset af den almindelige samfundsudvikling. Der gås ud fra de betydelige politiske, økonomiske og sociale ændringer, det svenske samfund undergik i århundredets løb, og derudfra stilles en række spørgsmål vedrørende skolen: førte disse forandringer til reformkrav på den højere skoles (»den statliga läroverksundervisningens«) område og i så fald hvilke reformkrav? Blev der strid om »läroverken« og i så fald hvorfor? Hvilke idé- og interessegrupperinger kan udskilles? Hvilke motiver ligger der bag om de forskellige gruppers standpunkter og forslag? Hvilke muligheder havde de forskellige interessegrupper for at gøre sig politisk gældende?

I en meget grundig og, så vidt anmelderen kan bedømme det, objektiv fremstilling gennemgås udviklingen fra privilegiestatens rene præste- og embedsmandsskole over stænderstatens noget mere blandede form til den af rigsdagen i 1904 gennemførte skolelov, der i meget kan minde om vor Almenskolelov af 1903. Hovedvægten er lagt på den skolepolitiske stillingtagen inden for rigsdag, regering, udvalg og forvaltningsorganer, men breve og andet utrykt kildemateriale er inddraget i undersøgelsen, ligesom pædagogiske pjecer, avisartikler og andet opinionsdannende stof med held er anvendt.

Resultatet er blevet en klar redegørelse for den skolepolitiske udviklings ofte bugtede og indviklede veje i vort naboland. Fronterne var mangeartede. Forf. fremhæver især modsætningen mellem de ny-humanistisk orienterede klassikervenner i universitets- og præsteverdenen og de af utilitarismen påvirkede skolefolk, mellem »dannelsesaristokratiet«, der med præstesketen og embedsmændene i spidsen, men stærkt støttet af adel og rigmænd, kæmpede for latinens bevarelse, og »dannelsesdemokraterne«, der navnlig søgte at skaffe naturvidenskaberne og de moderne sprog indpas i skolen, men den nuancerede redegørelse får alle momenter frem, f. eks. også den vigtige modsætning mellem land og by.

Interessant er nok skildringen af, *hvordan* reformerne efterhånden indføres. Endnu i 1850'erne, i den gamle stænderordnings slut-

periode, kunne en lille eksklusiv gruppe, i kraft af kongemagtens stærke position, gennemføre en stort set reaktionær revision af skolevæsenet uden mindste hensyntagen til de udbredte radikale reformtendenser. I kampen mellem embedsmandsinteresserne og den fremvoksende middelstands interesser sejrede de første stort.

I de reformer, der endelig efter lange tiders politisk tovtrækkeri gennemførtes i 1870'erne, havde to fremtrædende politikere, der afløste hinanden som undervisningsministre, *F.F. Carlson* og *Gunnar Wennerberg*, spillet en afgørende rolle. Af dem var Carlson ifølge forf.s veldokumenterede fremstilling ikke den ivrige reformven, han gerne gøres til i håndbøgerne, men må snarere betegnes som »reformkonserverativ«. Han var en kompromis'ernes mand, hvis motto var »reformere for at bevare«. Hovedåren for gennemførelsen af 70'ernes moderate modernisering, med nedskæring af timetallet i latin og religion, havde lektoren og digteren Gunnar Wennerberg, Carl XV's nære ven. Han frigjorde sig for fagmændenes indflydelse og førte en sej og energisk kamp i rigsdagen for at få det modstræbende aristokratisk prægede førstekammer til at give sig. Han ønskede at nærme »teoretikere« og »praktikere«, »humanister« og »realister« til hinanden, først og fremmest af sociale grunde. Begrebet »standscirkulation« har meget tidligt været fremme i Sverige.

I slutkapitlet inddrages også enkelte digteres ytringer. Særlig *Strindberg*, der både kritiserede det nytteløse latinstudium og hele bureaukratiet (Ecklesiastikdepartementet kalder han i »Röda rummet« i 1879 »departementet för adliga ynglingars förkovrande i levande språk«). Også Kiellands berømte kritik i »Gift« og Brandes', Ibsens og Bjørnsons indflydelse strejfs. Påvirkninger udefra, der i øvrigt spiller en påfaldende ringe rolle i bogen, synes at være nået til Sverige noget senere end til Danmark. Hvad der skete hos os med Brandes' fremtræden i 1870-71, kom først i Sverige i 1879, og Spencers bog om opdragelsen, udgivet 1861, kom først på svensk i 1883, mens Høffding havde oversat det meste af den til dansk i 1876. Mærkeligt er det, at der paralleliseres så lidt med danske, norske og finske skoleforhold. Kun et enkelt sted (s. 75) gøres der ganske kort rede for tilsvarende forhold i de nordiske nabolande og i Preussen, Frankrig og England.

En gennemgående jævnføring mellem svenske og danske forhold ville vise mange ligheder, men også en del forskelle. Hovedlinien i udviklingen er den samme i de to lande: fra kirkestyre til selvstyre,

fra latinvælde til det liniedelte gymnasium, fra studentereksamen på universitetet (afskaffet hos os 1850, i Sverige 1862) til afholdelse af eksamen på skolerne. En vigtig forskel beror, så vidt jeg kan se, på at Sverige ikke har haft én enkelt stærk personlighed som Danmark havde i Madvig, der nok var latinens mand, men dog fordomsfri og åben over for andre fags berettigede krav.

Bogen er udtømmende, hvad angår den politiske baggrund for skolens styreform og ydre organisation. Hvad man derimod savner, er en redegørelse for, hvad fagene og hele undervisningen faktisk betød for skolernes liv. Men det har ligget uden for forfatterens hensigt og måske også uden for hans kompetence.

Per Krarup

Gunnar Herrström: 1927 års skolreform. En studie i svensk skolpolitik 1918-1927. Studia Historica Upsaliensia XII. Göteborg 1966. 372 s.

»1927 års skolreform« er skrevet som en licentiatafhandling i historie ved Uppsala universitet. Forfatteren siger i forordet, at han i mange år har været uden for studierne, idet han har fungeret som underviser og som deltager i udvalgsbehandlinger af skolespørgsmål. Forfatteren er altså ikke en nybagt fil. mag., der har fortsat direkte med licentiatstudierne, men en erfaren skolemand, hvad man også tydeligt mærker i bogen. Bogen er udgivet i serien »Studia Historica Upsaliensia« og endvidere udkommet i samlingen af »Scandinavian University Books« – altså faktorer, der borger for en akademisk kvalitet.

Det trykte kildemateriale har været meget omfangsrigt, og forfatteren har haft adgang til et stort utrykt materiale. Desuden har han fået mundtlige oplysninger fra flere af de medvirkende personer. Disse oplysninger er kun blevet benyttet, hvis de har kunnet sammenholdes med andet materiale.

I fremstillingen er den højere skoles omdannelse i 1920'erne genstand for en dybtgående undersøgelse.

Forfatteren har i behandlingen af skolereformen fra 1927 særligt beskæftiget sig med den skolepolitiske side af reformen med hovedinteressen knyttet til partiers og ledende politikeres stillingtagen, samt ønsket at belyse de forskelle, der gjorde sig gældende f. eks. for faglige gruppers syn på uddannelsen. Derfor er også et forholdsvis stort hensyn blevet taget til skoleorganisatoriske spørgsmål, medens pæ-

dagogiske spørgsmål, ligesom spørgsmål om lærernes uddannelse og kompetence og de lønpolitiske spørgsmål er blevet udeladt.

I debatten om skolereformen blev folkskolan stærkt fremhævet ved de bestræbelser, som liberale og socialdemokrater med støtte i folkeskolelærernes faglige organisation, udfoldede for at gennemføre enhedsskoletanken. Her blev forbindelsen mellem folkskolan og den højere skolan det mest debatterede problem. Andre hovedpunkter i debatten var pigernes studiemuligheder, gymnasiets udformning, de private skolars stilling og studietidens længde.

Værket er kronologisk inddelt i 9 afsnit, der hver giver en systematisk behandling af skolereformens vigtigste debattemner, uden at denne inddeling binder forfatteren alt for strengt. Derved er detailstudiet blevet gennemført med stor grundighed.

Læseren får lejlighed til at følge de forskellige hovedpunkter i reformforslaget gennem ikke mindre end tre forskellige skoleudvalg, foruden at han bliver sat ind i skolesagkyndiges udtalelser, rigsdagsmedlemmers forslag, regeringens lovforslag samt debatten og den endelige vedtagelse i begge rigsdagens kamre i 1927.

I bestræbelserne på at demokratisere uddannelsen havde den liberale folkeskolelærer og politiker Fridtjov Bergs »bottenskoleprogram« spillet en stor rolle i skoledebatten lige siden 1880'erne. Dette gik i korthed ud på, at alle børn – uanset forældrenes indtægt – skulle gå i den samme skole i de første 6 år, og den højere uddannelse skulle forbindes med denne folkeskoles 6. klasse – en tanke, som blev bakket op af folkeskolelærernes organisation. Et væsentligt skridt i den retning var gennemførelsen af kommunala mellanskolor i 1909, der skulle bygge på folkskolans 6. klasse. Indførelsen af praktiske ungdomsskolor i 1918 forpligtede kommunerne til at oprette forsættelsesskoler, der med enkelte undtagelser skulle være obligatoriske for de unge, der ikke gik over til den højere skole. Endnu stod dog tilbage at gøre folkeskolens 6. klasse til grundlag for al højere uddannelse.

Den første skolekommission, der skulle drøfte problemet, blev nedsat i 1918 under en socialdemokratisk regering. Fremstillingen beskæftiger sig i ca. 100 sider med det udvalgsarbejde og lovforslagsarbejde, der fandt sted fra 1918 til 1926.

Skolereformen blev stærkt præget af, at den politiske situation ustandselig skiftede i disse år og medførte ændrede direktiver for skoleudvalgenes arbejde.

Efter at en liberal regering i 1926 havde udarbejdet et lovforslag, gik skolespørgsmålet på ny til udvalgsbehandling. Dette afsnit optager en forholdsvis stor del af fremstillingen. Det er spændende læsning her at følge det taktiske spil, der måtte til, for at sluse skole-reformen velbeholden gennem begge rigsdagens kamre. Den skolereform, der blev gennemført i 1927, må betegnes som et kompromis. Socialdemokraterne havde set sig nødsaget til at acceptere en dobbelt forbindelse mellem folkeskolen og den højere uddannelse, idet der skulle være mulighed for at gå over til en 5-årig realskole efter folkeskolens 4. klasse, dog skulle linien 6 + 4 have fortrin. Alligevel finder Herrström, at netop socialdemokraterne havde formået at hævde deres interesser i det endelige opgør. Pigernes uddannelse blev sikret og mange kommunale mellemskoler skulle nu gøres statslige.

Forfatteren har i sin fremstilling koncentreret sig om den politiske side af skoledebatten, men han beskæftiger sig yderst lidt med den aktuelle politiske situation, hvilket særlig for en dansk læser vil være en ulempe.

Fremstillingen, der behandler mange spændende problemer, der endnu i dag er yderst aktuelle, lider noget under en meget stor detailrigdom, hvor udvælgelsen burde have været mere gennemført. Danske læsere kan imidlertid hurtigt få et godt overblik over hele fremstillingen ved et engelsk summary på 26 sider.

Ved at fremlægge så stort et kildemateriale i fremstillingen bliver denne mere refererende end ræsonerende. Dette er i og for sig en meget solid og sikker fremgangsmåde. Alligevel ville fremstillingen af så stort et problemkompleks som dette ikke have tabt i værdi, dersom forfatteren havde beskåret sin fremstilling noget og havde bygget på egne vurderinger i de beskårede afsnit.

Når en så grundig og dybtgående skolehistorisk fremstilling alligevel kan udgives, siger det noget om det niveau og den læsekreds, som den svenske skolehistoriske forskning har i dag.

Ingrid Markussen